BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII"

Anul al 54-lea | 16 Pagini | EXEMPLARUL: În România: 3 lei, În străinătate: 6 lei | 16 Pagini | Nr. 284 Vineri 15 Octombrie 1937

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. No. 120.288/932

ABONAMENTE ÎN ȚARA Lei 200 pe 3 luni Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80 în străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE LA „VESELIA" „UNIVERSUL COPIILOR" ȘI AL TINERETULUI" ZIARUL CĂLĂTORIILOR Câte 220 Lei pentru 12 luni în țară

FONDATOR: LUIGI CAZZAVILLAN

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25

CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

DIRECTOR: STELIAN POPESCU

La Alba Iulia

Sunt clipe când, bunul simț și iubirea de neam din Sfânta Sfintelor a românilor își dau întâlnire lăsând deoparte certurile, neînțelegerile și chiar urile. Din păcate, ele nu sunt dese, dar dovedesc când sunt trăite, că s'ar putea face mult, dacă acel nenorocit simțimânt de întâietate politicianistă n'ar copleși însușiri cari nu s'au stins și datorită cărora, în vremuri grele, s'a putut scăpa neamul dela pieire.

Amintirea mucenicilor românismului, rupți pe roată la Alba Iulia, spre răscumpărarea iobăgiei oropsitei țărănimi transilvănene, adună acolo întreaga românime întregită ! Sub privirea Regelui românilor de pretutindeni, românimea de aci și de dincolo de Carpați, într'un singur gând, își prăznuește, fără teama jandarmului maghiar, mucenicii neamului.

S'a scurs un veac și jumătate de când a pornit din munții Abrudului răscoala românilor împotriva stăpânirii maghiare. Locuitorii din acele părți aurifere ajunseseră cu vremea, din foști proprietari de pământ, iobagi ai statului, supuși asupririlor de tot soiul din partea slujitorilor împărătești și într'o stare mai de plâns decât aceea a iobagilor nobilimii. Sătui de prigoane, împiedicați să se plângă stăpânirii maghiare, și-au îndreptat cererile dea dreptul împăratului.

Ursu Nicolae, din Alba, după numele adevărat Vasile Nicola, poreclit Horia, și Ioan Oargă, din Cărpeniș, poreclit Cloșca, fuseseră în mai multe rânduri la Viena, fiind chiar primiți de împărăteasa Maria-Tereza, care hotărise înființarea de regimente grănicerești, alcătuite din români. Cum însă, înrolarea atrăgea după ea libertatea, românii veneau să se înscrie pe capete. Acest potop de înscrieri a înspăimântat pe guvernatorul Ardealului, baronul Bruckental, care a stăvilit înrolarea mărginind-o la trei regimente.

După moartea împărătesei, Iosif, al doilea fiu al ei, care împărtășise domnia cu mama sa, era un ocrotitor al iobagilor români și, la 1783, după o călătorie în Transilvania, dădu ordin de ușurare a stării lor, ordin neadus la îndeplinire de Bruckental. Horia porni la Viena și a fost primit de împăratul reformator, care încuviință înființarea altor regimente grănicerești. Inscrierile au sporit, iar nobilimea „nemeșii" îngrozită, izbuti prin Bruckental să le stânjenească. Cu prilejul unei noui înscrieri a lui Ciurgiu Marcul din Zarand, poreclit Crișan, care însoția pe locuitorii din Mesteacăn, au fost omoriți doi funcționari cari încercaseră să aresteze pe Crișan.

De aci a scăpărat scânteia care a aprins focul. Crișan a împins țărănimea la răscoală, care s'a întins îndreptându-se și împotriva nobililor, parte dintre ei, fiind omoriți. Împăratul a fost nevoit să încuviințeze guvernatorului Banatului, contele Iancovici, să pornească cu armata împotriva românilor cari au fost înfrânți și risipiți la Mihăileni. Horia, Cloșca și Crișan, căpeteniile răsculaților, au fugit, dar au fost prinși, Crișan fiind trădat pentru 300 de galbeni puși pe capul lui.

Și în aceeaș Alba Iulia, în care Mihai Viteazul, acum 338 ani, intrase biruitor, strejuit de o parte și de alta de steagurile luate lui Bathory, desfășurate și plecate în semn de supunere, au fost aduși și întemnițați acei vajnici luptători ai românismului.

Iar în ziua de 28 Ianuarie 1785, Horia și Cloșca au fost zdrobiți cu roata în fața a câtorva sute de săteni români, aduși cu sila „pentru ca să țină minte !"

Astăzi, scoborîtorii și-au adus aminte de această poruncă lăsată cu limbă de moarte din tată în fiu. De abia după douăzeci de lovituri, Cloșca și-a dat sufletul, iar Horia mai curând, având pieptul strivit. Crișan, cu câteva zile mai de vreme, se spânzurase în închisoare, cu curelele dela opinci.

Deși neînsuflețit, totuș, pe temeiul hotărîrii comisarului regesc, acelaș conte Iancovici, trupul sărmanului român, care cerea pentru el dobândirea drepturilor pe care le aveau străinii, iar românii nu, a fost supus torturii. Capul tăiat a fost înfipt în țeapă în satul lui de naștere, Cărpiniș. Trupul, spintecat în patru și fiecare din aceste bucăți de om, trase în țeapă, în patru locuri deosebite : la Abrud, la Buciumeni, la Brad și la Mihăileni. Tot pentru ca să țină minte.

Așa își ispășeau românii păcatul de a dori să se bucure și ei de aceleași drepturi date tuturor celorlalte popoare din Transilvania. Când la 1791 au cerut împăratului pentru întreaga românime de amândouă confesiunile, unit și ortodox, aceste drepturi, Dieta Transilvaniei le-a respins cererea zicând că *„poporul român nu este colonie străveche a Romei, ci venetici, adunături, fugiți încoace din țări vecine"*.

Iată de ce urletele de durere ale mucenicilor chinuiți pe roată la Alba Iulia se vor auzi iarăși în văzduh, pentru ca românimea, împlinindu-se Scriptura, „să nu uite".

Au răbdat românii și au așteptat trecându-și prin grai ființa conștiinței naționale, care s'a încălzit sub cenușa „adunăturii", iar mai târziu, prin scris, ea s'a trezit. Șincai, Petru Maior. Micul au deșteptat pe cei dinainte de 1848 cari, prin Bărnuțiu, la Blaj, în „Câmpia Libertății", au proclamat drepturile românismului.

La Alba Iulia s'a cătat întunecarea intrării lui Mihai, prin omorîrea celor doi mucenici, prin vaetele lui Avram Iancu. Acolo, mai mult ca niciodată, în clipele de față, trebuie să se audă cuvintele însuflețitului „Răsunetul", al lui Andrei Mureșanu, deși oprit de stăpânirea ungurească, dar păstrat tainic în inimile cu adevărat românești.

Datorită unei nedreptăți istorice, ce ar trebui să fie durere, este bucurie, și ce ar trebui să fie zi de doliu, este zi de sărbătoare națională. Ochii celor trei mucenici, rămași deschiși de acum se pot închide. Românimea „n'a uitat".

PRINDEREA LUI HORIA ȘI CLOȘCA

(Gravură în aramă, din colecția Academiei Române)

FAIMA LUI HORIA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN

de ȘTEFAN METEȘ

In cetatea visurilor înfăptuite în Alba-Iulia, Joi în 14 Oct., în prezența M. Sale Regelui Carol al II-lea, a membrilor guvernului, a tuturor fruntașilor politici și culturali ai țării și a câtorva zeci de mii de Români din toate unghiurile provinciilor, se desvălue statuia celor trei eroi martiri: Horia, Cloșca și Crișan, cari s'au sacrificat pentru eliberarea neamului lor. Mare cinste pentru memoria lor și mare învățătură pentru Românii zilelor noastre. De și-ar fi înțeles conducătorii României Mari în cursul celor aproape 20 ani datoria de ajutorarea efectivă și sinceră — în afară de demagogie de partid—a urmașilor din Munții Apuseni ai celor trei martiri serbarea de acum s'ar fi desfășurat în condiții de mulțumire morală și materială mult superioară celor de astăzi. Să sperăm, că conducătorii politici prezenți în număr așa de neobișnuit vor înțelege și mustrările ce le adresează fiecăruia în parte această de mult dorită comemorare și astfel vor acționa în consecință, mulțumind și îndreptând situația extrem de grea a unor frați, cari în cursul veacurilor de robie amară au fost totdeauna în liniile întâi ale jertfelor și în cele din urmă ale răsplatei meritate.

Horia, șeful revoluției românești ardelene din 1784, a fost fără îndoială un om de valoare deosebită. Țăran deștept, îndrăsneț, neobosit în urmărirea scopului său, căutând necontenit informații și legături, ca prin ele să poată ușura situația fraților săi striviți de multele asupriri ale stăpânirii ungurești. A fost de 4 ori în Viena, a vorbit cu împăratul Iosif, a străbătut personal sau prin delegații săi multe ținuturi românești, pentru a putea solidariza pe toți iobagii români la acțiunea de eliberare; a vorbit cu episcopul ortodox din Arad, și-a trimis trei oameni de încredere în capitala Moldovei spre a cere ajutor armat Domnului român din Iași și intervenția lui la Sultanul turcesc. A căutat în toate părțile, înlăuntru și în afară, sprijin pentru desrobirea fraților săi, întâiu pe cale pașnică prin porunca Impăratului și bunăvoința nobililor unguri, și apoi numai prin deslănțuirea revoluției care a adus vărsare de sânge mult și dela ai lui și dela stăpânii fără inimă. E sigur că el n'a dorit revoluția, căci nu era om rău și crud din fire, dar l-au împins la aceasta batjocora și disprețul de fiecare zi a nobililor străini, cari exploatau fără milă și sat nenorociți iobagi români. Cei doi tovarăși Cloșca și Crișan, mai aspri, au dat un caracter de răzbunare mai pronunțată revoluției deslănțuite. Bieți țărani viteji și fără noroc, căci ar fi fost siguri de biruințe, dacă solidaritatea și armele lor ar fi fost la înălțimea dreptății lor. Urmarea a fost tragică: Doi conducători trași pe roată în Alba Iulia și poporul din nou ferecat în lanțurile și mai grele ale iobăgiei negre.

Faima lui Horia și a revoluției sale străbătuse departe și în țări străine, nu numai mintea și inima Ungurilor erau îngrozite de ea, văzând în fiecare Român revoltat un nou Horia. Astfel faima și groaza la Unguri s'au prelungit până peste 1848, cum se vede din numeroase broșuri ungurești, cari au apărut în acest timp la Viena și Komárom (1790), apoi în Bratislava (1794). Debreczen (1812), Pesta (1802, 1817), 1823, 1825), Papa (1842 de M. Horvath), Viena (1865 de Grof Teleki) și Buda (1865, 1871 de Fr. Szilágyi). In urma unei noui revolte românești de proporții mai reduse la începutul veacului al XIX-lea amintirea lui Horia devine mai activă și un ungur Iosif Török scrie o piesă teatrală despre revoluționarul român pentru a suscita și mai departe ura contra Românilor și care a fost reprezentată de mai multe ori în diferite orașe între 1808 și 1814, tipărindu-se abia, în 1823, în Pesta, ajungând astfel în mâinile tuturor. Broșuri germane și franceze se ocupă cu revoluționarul Horia, apărute în Viena (1784-5), Halle (1786) Alba-Iulia (1785) Strassbourg (1785), Sibiu și Cluj (1848). Ziarele franceze și belgiene (din 1785) au rapoarte despre faptele lui Horia și soții ca și cele germane din Ardeal și Austria. Parlamentul francez din 1784, la Paris încă a discutat despre revoluția lui Horia din Transilvania.

Răsunetul răscoalei lui Horia nu s'a oprit numai la broșurile și ziarele scrise în diferitele limbi europene, ci el a trecut departe și în domeniul artei. Numeroși artiști de seamă germani din Austria și Germania și unguri : pictori, desenatori și gravori s'au grăbit să eterniseze în arta lor diverse scene din răscoala românească din 1783 și pe cei trei martiri conducători. Unii dintre artiști ca pictorii J. M. Stock, Sig. Koreh, Fr. Neuhauser și desenatorii A. Brinhauser și H. Predich din Augsburg au mers în persoană la Alba-Iulia unde au văzut pe conducătorii revoluției, făcându-le portretele după natură. In afară de cei citați mai amintim din cei 33 pictori și gravori, cari au fixat scene și persoane din mișcarea lui Horia, pe următorii mai de seamă : J. Adam, H. J. Löschenkohl, J. Mangot, J. E. Mansfeld, I. și P. Mayer, L. A. Moeglich, Fr. G. Riedel, J. C. Steinmetz, Fr. Stoeber, C. J. Weinrauch, J. M. Will și E. Verhelst. Acești artiști, în mare parte germani, prin operile lor, unele mai bune și reale, altele creații ale fantaziei lor aprinse, au popularizat revoluția și pe conducătorii Horia, Cloșca și Crișan în cercurile largi ale Europei.

La Români amintirea lui Horia a trecut din generație în generație fructificând sufletul românesc în luptă permanentă de eliberare de sub jug străin.

Astăzi în fața statuii din Alba-Iulia, ne închinăm cu adâncă venerație celor trei martiri : Horia, Cloșca și Crișan, căci au contribuit și ei prin moartea lor crudă la desrobirea poporului român din Transilvania.

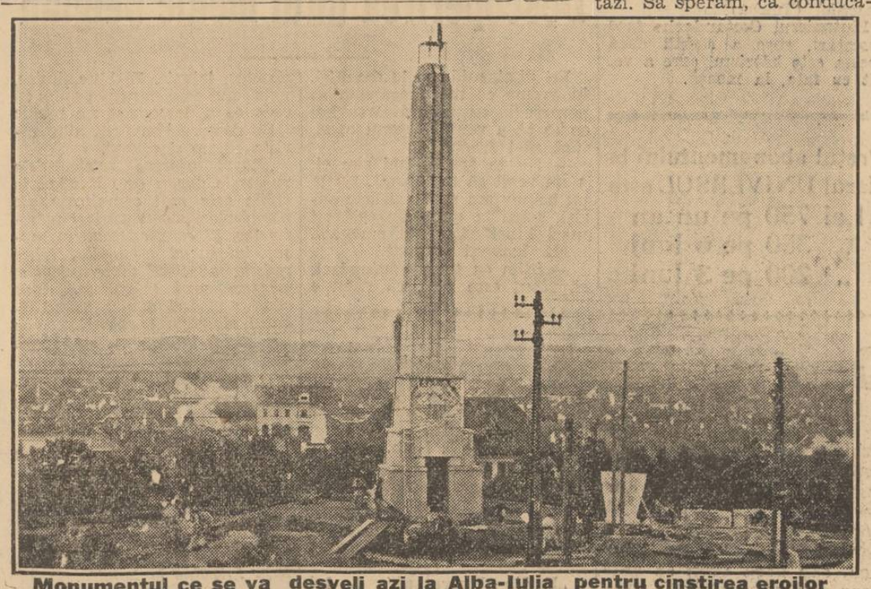

Monumentul ce se va desveli azi la Alba-Iulia pentru cinstirea eroilor martiri Horia, Cloșca și Crișan

HORIA-CLOȘCA-CRIȘAN

de general C. DRAGU

Sfinți eroi și mucenici ai neamului românesc : priviți din înălțimea cerului și vedeți că visul pentru care v'ați jertfit s'a împlinit.

Chinuitoare v'a fost osânda, dar pilda voastră jertfelnică pe altarul dreptății și libertății neamului românesc a aprins în sufletele românilor de pretutindeni, flacăra sfântă și dogoritoare — dorul, hotărîrea de jertfă și credința neclintită în puterea divină și în isbânda dreptății.

Icoana sfântă a muceniciei voastre a fost purtată cu credință și evlavie, de urmași ca Avram Iancu-Regele Munților, care a înebunit de durere că n'a putut să-și desrobească frații. De viteții marelui Rege Carol I, în luptele pentru libertate pe câmpiile Bulgariei, de viteții eroi ai Regelui Ferdinand cel Leal și întregitor de neam, cari au îndurat toate suferințele și chinurile îngrozitoare dar au murit fericiți că au fost vrednici a se urca până la înălțimea măreței voastre pilde, și au depus pe altarul desrobirii fraților și al împlinirii dreptății neamului, jertfa a 800.000 de suflete.

Mari mucenici ai neamului, priviți din slava măririi voastre — și vă bucurați — pământul Ardealului, leagănul românismului, desrobit de oștile biruitoare ale marelui Rege Ferdinand I, cari au purtat steagurile triumfătoare până la Budapesta, culcând la pământ toată trufia asupritorilor maghiari. Iar puterea Dumnezeească a hotărît ca oștile neamului românesc să scape de la moarte pe asupritorii nelegiuiți, smulgându-le viața din ghiarele ucigătoare ale bolșevismului distrugător condus de evrei, în frunte cu Bela-Khun.

O mai mare pedeapsă morală pentru asupritori, nu putea să existe.

Sfinți eroi ai neamului ! La Turda și la Alba-Iulia, ostașii neamului românesc, în marșul lor triumfal spre Budapesta s'au oprit pe locurile sfinte unde au fost măcelăriți mișelește Mihai Viteazul și voi ; au îngenunchiat cu evlavie și au ridicat rugi fierbinți lui Dumnezeu, pentru biruința dreptății și au plecat mai departe, cu curaj și bărbăție.

La Alba-Iulia — Cetatea Românismului — și în Catedrala Unirii s'au încoronat cu coroana Unirii — Unirea pe veci a tuturor românilor — Marele Rege Ferdinand I și Marea Regină Maria, scumpa și adorata Mamă a tuturor românilor.

Sfinți eroi ai neamului ! Azi, românii sunt stăpâni în țara și casa lor. Soarele dreptății și libertății, care a răsărit cu mândrie, strălucește din belșug pe întreg pământul strămoșesc.

Graiul sfânt al mamei române se vorbește de toți și peste tot, fără frică, Tricolorul național, ce se purta pe ascuns, fâlfâie majestos pretutindeni. Și neamul românesc întregit s'a învrednicit, ca la 14 Oct. 1937, după 142 ani dela moartea chinuitoare a trupurilor și sufletelor voastre, acolo unde vi s'au sdrobit oasele pe roate și trupurile au fost tăiate în bucăți, să vă ridice un monument impunător și măreț, spre a preamări pilda voastră jertfelnică, a arăta lumii întregi înfăptuirea dreptății neamului, și cum știu urmașii eroilor să preamărească pe mucenicii cari s'au jertfit pe altarul românismului.

In această zi de mare sărbătoare națională, prin fața falnicului monument vor defila sufletele eroilor jertfite pe altarul patriei, și urmașii în viață ai eroilor.

Iar în cursul veacurilor vor veni pe rând fiii neamului să îngenunche și să se roage la sfintele voastre icoane turnate în bronz. Să vă roage cu smerenie și evlavie, pe voi mucenicii neamului, să aveți grije de soarta neamului românesc, să vă rugați lui Dumnezeu Atotputernicul să nu ne părăsească în viitor. Să coboare din belșug duhul sfânt al eroilor neamului și puterea lor de jertfă. Dar, mai ales, să coboare în sufletele urmașilor, duhul sfânt al Unirii și iubirii de Patrie și Neam, puterea trupească și sufletească, curajul, vitejia și bărbăția strămoșească, pentru ca în orice clipă, neamul românesc să fie gata de luptă. Fiindcă este o lege sfântă : tot ce-am înfăptuit până în prezent, s'a împlinit prin lupte crâncene pe viață și pe moarte și jertfe mari. Și ca tot ce s'a înfăptuit, nu se poate păstra de cât tot prin lupte crâncene și jertfe, desigur și mai mari.

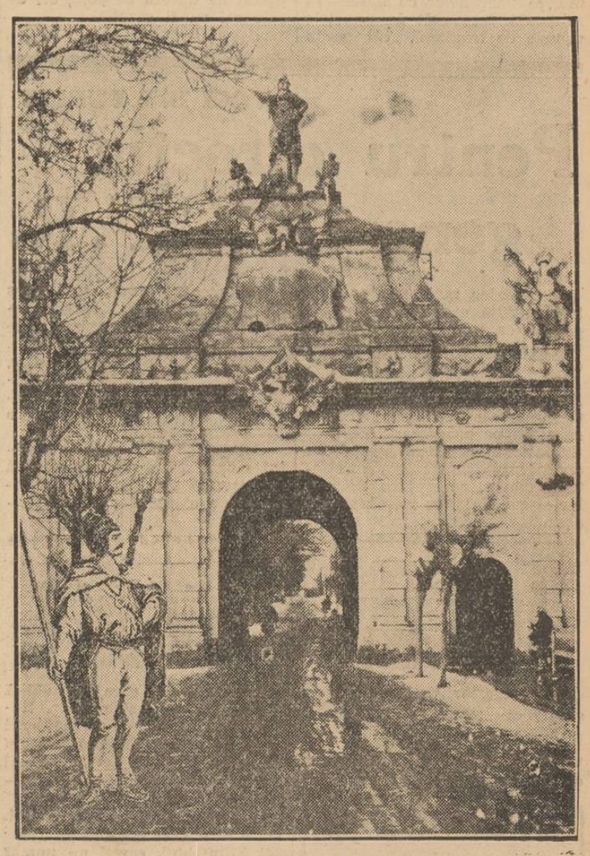

Alba-Iulia : Cetate. Poarta II-a